

Asia: VN/14214/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyviksi asetusmuutosehdotuksiksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne lääkkeiden hintasääntelyyn ja lääketaksaan liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne apteekkiveroon liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne rajattuun itsehoitolääkevalikoimaan liittyvistä ehdotuksista.

Itsehoitolääkevalikoiman osalta olennaisin asia on potilasturvallisuuden varmistaminen. Esityksen mukaisen itsehoitolääkevalikoiman rajausperusteet ovat olleet valmisteiden vähäriskisyys sekä lääkehoidon turvallinen toteuttaminen kyseisellä valmisteella ilman lääkeneuvontaa. Yksittäisten lääkeaineiden siirtyminen laajennettuun jakeluverkostoon tulee johtamaan harkintaan rajatun itsehoitolääkevalikoiman laajentamisesta myöhemmin, missä tunnistamme riskejä.

On huomioitava, että mikä tahansa lääke voi aiheuttaa myös sivu- ja haittavaikutuksia, erityisesti samanaikaisessa käytössä muiden itsehoito- tai reseptilääkkeiden kanssa. Moni turvalliseksi mielletty lääke voi olla yhteisvaikutuksiltaan tai annosvirheen sattuessa riskilääke. Esimerkiksi kuluttajien erittäin turvalliseksi mieltämällä parasetamolilla on kapea terapeuttinen leveys, jonka vuoksi kuolemaankin johtaneita tahattomia yliannostuksia on tapahtunut.

Potilas voi hakea itsehoitolääkettä vaivaan tai oireeseen, joka on hänen jo käyttämänsä lääkkeen sivuvaikutus. Apteekissa asioidessaan hänen tilannettaan arvioitaisiin tämän osalta, mutta rajatun itsehoitolääkevalikoiman osalta muissa myyntipisteissä kuin apteekissa ei.

Erityisesti pitkäaikaissairauksien osalta on huomioitava yhteisvaikutusten ongelma, joka saattaa syntyä reseptivalmisteiden ja itsehoitovalmisteiden välillä, mutta myös eri itsehoitovalmisteiden välillä. Maksan ja munuaisen vajaatoiminta voivat vaikuttaa lääkkeiden puoliintumisaikaan vaatien annostelun muutosta tai vähentämistä tai tehden itsehoitolääkkeistä soveltumattomia ja vaarallisia potilaalle.

Huomionne itsehoitolääkkeiden myyntikanavan laajennukseen liittyvistä ehdotuksista.

Itsehoitolääkkeiden myyntikanavan laajennus herättää huolta erityisesti potilasturvallisuusriskien vuoksi. Mikäli myyntikanavaa laajennetaan, on kiinnitettävä erityistä huomiota valvontaan ja muutoksen vaikutusten seurantaan.

Huomionne itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntilupiin liittyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne lääkeseurantaan sisältyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne lääkemääräyksestä poikkeavaan lääkkeiden toimittamiseen tai lääkemääräysten ilmeisten virheiden korjaamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

Kannatamme ehdotuksia apteekkien oikeudesta poiketa tietyissä, lakiesityksessä yksilöidyissä, tilanteissa lääkemääräyksistä tai korjata niissä olevia teknisluonteisia virheitä. Diabetesliitto kannattaa sujuvampaa toimintaa lääkkeiden toimittamisessa ja tukee ehdotuksia.

Huomionne lääkekorvausten ehdolliseen korvattavuuteen liittyvien palautusmaksujen kohdentamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden perusteluista.

-

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden vaikutusten arvioinnista.

-

Huomionne muista esityksessä olevista ehdotuksista.

-

Vapaamuotoiset lausumat hallituksen esityksen luonnoksesta.

Esityksessä arvioidaan osan apteekeista ryhtyvän ehdotettujen muutosten vuoksi sopeuttamaan liiketoimintaansa, ja sopeutustoimet saattaisivat esityksen mukaan vaikuttaa myös alueen väestön lääkkeiden saatavuuteen.

Toteamme kattavan apteekkiverkoston olevan keskeinen lääkkeiden käyttäjien kannalta, ja apteekin fyysisen sijainnin voivan vaikuttaa lääkehoitojen aloittamiseen ja ylläpitämiseen. Huolemme liittyy

esitettyjen muutosten yhteisvaikutuksiin, jotka voivat heikentää potilasturvallisuutta ja avohoidon lääkejakeluverkoston kattavuutta eli lääkkeiden saatavuutta. Esimerkiksi insuliinipuutosdiabeteksessa lähellä sijaitsevat apteekkipalvelut ovat välttämättömiä elämää ylläpitävän lääkehoidon turvaamiseksi, sillä insuliinit ovat kylmäkuljetettavia valmisteita, eivätkä siksi sovellu apteekkien etämyyntiin.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia lääkelakiin. Lääkelakiin nyt esitettävissä muutoksissa huomioidaan tarve täsmentää lääkelain 91 b §:ää rajoittamalla itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntiluvan haltijoille kohdistettavaa markkinointia. Tässä yhteydessä tuomme esiin tarpeen päivittää lääkelain 91 b § huomioiden hoitajien lisääntynyt tarve lääkealan osaamiselle vähentämällä lääkelaissa määritettyjä rajoitteita hoitajille kohdistettuun lääkemarkkinointiin.

Hoitajien tekemä kliininen työ on merkittävästi muuttunut, ja pitkäaikaissairauksien seuranta tapahtuu suurelta osin hoitajavetoisesti. Esimerkiksi diabeteshoitajat toteuttavat diabeteksen hoidon seuranta ja omahoidon ohjausta hyvin itsenäisesti. Hoitajien osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen on olennaista, jotta diabetesta sairastavat saavat tutkitusti vaikuttavaa hoitoa ja esimerkiksi hoidon tehostamisen tarpeita tunnistetaan ja niihin osataan reagoida.

Hoitajien tulisi lääkeryhmätasolla saada tietoa lääkeryhmien hyödyistä, eikä pelkästään haitoista, eikä nykyinen rajaus ”lääkkeen turvallinen ja oikea käyttö” enää ole perusteltavissa. Muutospaine aiheutuu suurelta osin siitä, että potilaat saavat nykyään paljon lääkemääräyksiä hoitajien lääkäreille tekemien konsultaatioiden perusteella. Lääkäri määrää potilaalle lääkkeen, hoitaja informoi potilasta lääkemääräyksestä, mutta hänellä ei ole valmiuksia perustella valintaa ja siten parantaa hoitomyöntyvyyttä ja osaltaan varmistaa lääkkeen käyttöönottoa suunnitellusti.

Tuominen-Lozic Laura
Diabetesliitto